

BOZOR IQTISODIYOTI TIZIMIDA LOGISTIKANING MOHIYATI VA O'RNI

Ilmiy rahbar: Boyev Bekzod Jo'raxon o'g'li

Olqarova Zarina Nosir qizi

Toshkent Moliya instituti talabasi

Maqolada logistika tizimlarini rivojlantirish, ularning salohiyati va tovar bozorlarini kengaytirish ushbu sohaga ilmiy qiziqishni aniqladi va mintaqalararo iqtisodiy hamkorlikning mohiyati, maqsadlari va ustuvor yo'nalishlarini o'zgartirdi. Logistika kompaniyalari oldida turgan muammolar tahlil qilinib, ularni hal yetish bo'yicha takliflar berildi. Logistika tizimlarining rivojlanishi hududning raqobatbardoshligini shakllantirishga ta'sir o'rganildi.

Kalit so'zlar: *logistika, mintaqaning raqobatbardoshligi, logistika salohiyati, hudud, transport infratuzilmasi.*

In the article, the development of logistics systems, their potential and expansion of commodity markets identified scientific interest in this area and changed the essence, objectives and priorities of interregional economic cooperation. The problems facing the logistics companies were analyzed and proposals were made for their solution. The impact of the development of logistics systems on the formation of competitiveness of the territory was studied.

Keywords: *logistics, competitiveness of the region, logistics potential, territory, transport infrastructure.*

Kirish. "Logistika" atamasining nisbiy yangiligi bilan bog'liq holda, bu kontseptsiya juda ko'p turli xil talqinlarga ega. Logistika tushunchasi iqtisodiy faoliyat sifatida bir necha o'nlab ta'riflar mavjud. Eng keng talqin iqtisodiy tizimlarda mavjud bo'lgan barcha turdagi oqimlarni (moddiy, inson, energetika, moliya va boshqalar) boshqarish logistikasi ostida tushunadi. Zamonaviy iqtisodiy lug'atning ta'rifiga ko'ra, "logistika-bu iqtisodiy fanning bir qismi va uning mavzusi ishlab chiqaruvchilardan iste'molchilarga tovarlarni ilgari surish jarayonlarini tashkil qilish va tartibga solish, mahsulot, tovarlar, xizmatlar, tovar inventarizatsiyasini boshqarish, tovar ayirboshlash infratuzilmasini yaratish sohasining faoliyatidir".

Mahalliy va xorijiy iqtisodiy adabiyotlarda logistika kontseptsiyasining kengroq talqinini topish mumkin, unda boshqaruv ob'ekti moddiy oqim bilan chegaralanmaydi. Bugungi kunda logistika iqtisodiy tizimlarda sodir bo'lgan inson, energetika, moliyaviy va boshqa oqimlarni boshqarishni o'z ichiga oladi. Bank logistikasi, axborot logistikasi va boshqalar kabi atamalar paydo bo'ldi.

Shunday qilib, logistikani faqat kontekstda ko'rib chiqish oqim materiallari, logistika-moddiy oqimlarning samaradorligini oshirish uchun yangi imkoniyatlar izlash bilan bevosita bog'liq bo'lgan disiplinlararasi ilmiy yo'nalishdir.

Logistika kontsepsiyasini chuqurroq aniqlashda ushbu jarayonni iqtisodiy va iqtisodiy nuqtai nazardan ko'rib chiqing.

Shunday qilib, logistika fan sifatida transport, saqlash va jarayonda amalga oshiriladigan boshqa moddiy va nomoddiy operatsiyalarni rejalashtirish, nazorat qilish va boshqarish imkonini beradigan ilmiy printsiplar, usullar, matematik modellarni ishlab chiqadi:

- xomashyo va materiallarni ishlab chiqarish korxonasiga yetkazish;
- xom-ashyo, materiallar va yarim tayyor mahsulotlarni qayta ishlash;
- tayyor mahsulotni o'z talablariga muvofiq iste'molchiga yetkazish;
- tegishli axborotni uzatish, saqlash va qayta ishlash.

Davom etayotgan globalashuv va iqtisodiy jarayonlarning integratsiyasi XX asrning 60-70-yillarida oqim jarayonlarini tashkil etish va amalga oshirishni aks ettiruvchi ilmiy yo'nalishni rivojlantirishga turtki bo'lgan iste'molchi manfaatlarining ustuvorligini belgilab, jahon iqtisodiy tizimining xizmat iqtisodiyotiga aylanishiga olib keldi [1]. Global iqtisodiy beqarorlik sharoitida logistika jarayonlarini ta'minlash bo'yicha faoliyatni amalga oshirish uchun shart-sharoitlarni takomillashtirish, shuningdek, hududlarning raqobatbardoshligiga ta'sir qiluvchi omillarni o'rganish jarayoni birinchi o'rinda turadi.[2] Zamonaviy bozor sharoitida hududlarning raqobatbardoshligini oshirish yo'llari ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar sifatini oshirish, logistika xizmatlari narxini pasaytirish, innovatsion texnologik jarayonlarni joriy etish, xarajatlarni kamaytirish, resurs va energiya tejaydigan texnologiyalarni joriy etish bo'yicha yangi imkoniyatlar topish bilan belgilanadi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili.

Umumiy iqtisodiy muvozanat, takror ishlab chiqarish, xalqaro savdo va iqtisodiy integratsiya va boshqalar nazariyalari shaklida mavjud ilmiy qo'llab-quvvatlash hududlarning raqobatbardoshligini rivojlantirish yo'nalishlaridan biri sifatida hududlarning logistika tizimlarining salohiyatini shakllantirish va rivojlantirish shartlari va omillarini o'rganish uchun asos bo'lib xizmat qildi. Zamonaviy makroiqtisodiy modellashtirishning asoschisi tomonidan taklif etilgan umumiy iqtisodiy muvozanat nazariyasi. Valras, jahon iqtisodiyotini ikki kichik tizimning jamiyati sifatida aks ettiradi: ishlab chiqarish omillari egalari va ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar va aloqalarni amalga oshiruvchi tadbirkorlar.

Mintaqaning salohiyatini o'rganish nuqtayi nazaridan bozorlarning taklif etilgan muvozanat holati cheklangan resurslar sharoitida yagona iqtisodiy makonda bozor bahosining o'zaro bog'liqligini amalga oshirishni anglatadi [6-15].

Reproduktiv nazariyaning turli talqinlarini o'rganish asosiy g'oyani ta'kidlash imkonini berdi: reproduksiyaning amalga oshirish va yaratish uchun zarur bo'lgan shart-sharoitlarni yaratish muammosini hal qilish uchun iqtisodiyotda soha va sanoatning rivojlanishining muayyan nisbati bo'lishi kerak. Chunki iqtisodiy o'sishning zamonaviy nazariyalari ko'payish nazariyasining postulatlariga, keyinchalik paydo bo'lgan ilmiy yo'nalishlarga asoslanadi: neoklassik iqtisodiy nazariya (R. Xarrod, E. Domar), R. Solov, J. Biz barqaror iqtisodiy o'sish sharoitida bozor tizimlarining holatini modellashtirishga va ularning raqobatbardoshligini oshirish uchun shart-sharoitlarni aniqlashga imkon beruvchi xatti-harakatlar modellarini ko'rib chiqdik.

Tahlil va natijalar. Xalqaro savdo nazariyasi tashqi savdo oqimlarining yo'nalishlari qanday belgilanganligi haqida fikr beradi, shuning uchun logistika salohiyatini o'rganish mamlakat mutaxassisliklarining rivojlanishi hududlarning raqobatbardoshligi darajasini va aholining farovonligini oshirishga imkon beradi, deb tasdiqlaydi hosildorlikni oshirish va raqobatbardosh tovarlar va xizmatlar hajmini oshirish [16-30]. Bundan tashqari, iqtisodiy integratsiya nazariyasi doirasida xalqaro hamkorlik samaradorligi prizmasi orqali integratsiya mexanizmini baholaydigan bir qator tendensiyalar mavjud: yerta neoliberalizm, korporatsionalizm va boshqalar. S. Y. Solodovnikov va Yu. Meleshkoda iqtisodiy integratsiya "uchinchi mamlakatlardan jamoaviy proteksionizm" usuliga taalluqlidir [3, s. 3].

Xalqaro savdo nazariyasining asosiy qoidalariga asoslanib va Yevropa integratsiyasi (Yevropa Ittifoqi) modellarining ijobiy tajribasini hisobga olgan holda, hozirgi vaqtda integratsiya jarayonlarining boshqa mamlakatlar va mintaqalarga faol tarqalishi kuzatilmoqda. Xalqaro iqtisodiy integratsiya chegaralarini kengaytirish nafaqat uning xususiyatlarini o'zgartirdi, balki yanada rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini belgilab berdi: yerkin iqtisodiy zonalarni shakllantirish (yerkin savdo zonalari), bojxona va iqtisodiy ittifoqlarni shakllantirish, davlatlar chegaralaridan soddalashtirilgan sxema bo'yicha tovarlar harakati, kapital va mehnatning yerkin harakati.

Mavjud nazariyalar va umumiy qabul qilingan qoidalarga asoslanib, mintaqaning rivojlanishi va raqobatbardoshligiga ta'sir qiluvchi logistika salohiyatini tadqiqot obyekti sifatida ko'rib chiqish mumkin, chunki bu nazariyalar o'rganilayotgan hududlarning xususiyatlarini hisobga olgan amaliy, mahalliy va mintaqaviy baholash uchun asos bermaydi. Mintaqaning logistika tizimining oqimlari, ularning intensivligi, yo'nalishi, bandligi, tarkibiy xususiyatlari hududning logistika salohiyatini shakllantirishini hisobga olgan holda, mintaqaning logistikasida mavjud bo'lgan potensial va oqim jarayonlariga ta'sir qiluvchi omillarni

hisobga olgan holda o'rganish mumkin. Shu bilan birga, moddiy va tegishli oqimlarning harakati, ularning harakatiga xos bo'lgan potensialni hisobga olgan holda, mintaqaning logistika tizimi obyektlarining o'zaro ta'siri darajasiga va ular o'rtasida tegishli aloqalarning mavjudligiga bevosita bog'liq.

Logistika potensialining tarkibi transport, infratuzilma, bojxona, kadrlar va boshqalarni rivojlantirishga qaratilgan tarkibiy qismlardan iborat. viloyat tizimlari. Bu kombinatsiya nafaqat logistika infratuzilmasi majmuasi va mintaqaning logistika bozori subyektlarini, balki unda sodir bo'layotgan logistika jarayonlarini, ularning darajasi va sifatini ham tavsiflaydi. "Logistika salohiyati" toifasini o'rganish tarixiga e'tibor berib, dastlab sifat va miqdoriy tavsifga yega bo'lgan salohiyat faqat korxonada kontekstida ko'rib chiqilgan va keyinchalik hududlar va milliy iqtisodiyotni baholashni to'ldirishni boshlagan. 70-yillar boshida, logistika salohiyati e'tibor moddiy qadriyatlar [4] yagona boshqaruv tizimini yaratish orqali iqtisodiy tejash imkoniyati o'rganish doirasida amalga oshirildi va "maqsadga yerishish uchun resurslar tuzilishi va ularning oqilona foydalanish optimallashtirish" [5] nazarda tutilgan.

Korxonalar va ular joylashgan hududlarning raqobat afzalliklarini shakllantirishga yordam beradigan sharoitlarni yanada o'rganish hududlarning logistika salohiyatini shakllantirishga ta'sir qiluvchi omillarni o'rganishni talab qiladi [6].

XX asr oxiri - XXI asr boshlarida mintaqalararo iqtisodiy munosabatlarni o'rganish P. S. Zavyalov [7], Yu.F. Kormny [8], L. A. Rodina [9], Yu.V. Shishkov [10] va boshqalar. Xalqaro va mintaqalararo hamkorlikni turli mamlakatlar va mintaqalar iqtisodiyoti subyektlari o'rtasida uzoq muddatli iqtisodiy munosabatlar sifatida tavsiflab, olimlar ma'lum hududlarda ishlab chiqarishni ilmiy asoslangan diversifikatsiya qilish (agar kerak bo'lsa, konsentratsiya) mintaqaviy iqtisodiy tizimning samaradorligini oshiradi va shu bilan uning raqobatbardoshligini oshiradi. Ayrim hollarda logistika oqimlarini yaxshiroq boshqarish tizim potensialidan foydalanish samaradorligini ham oshirishi mumkin. Bularning barchasi mintaqaning logistika salohiyatini rivojlantirish tamoyillari va omillarini o'rganish uchun nazariy va uslubiy asoslarni shakllantirishning boshlanishi yedi, shuningdek uni tahlil qilish va baholash [11, 11].

Mavjud asarlarda [13, 14, 15, 16], logistika salohiyatini o'rganish hududning logistika salohiyati va uning shakllanish jarayoniga ta'sir qiluvchi omillar (geosiyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy, uslubiy) o'rtasidagi munosabatni aniqlash imkonini beruvchi sabab -oqibat munosabatlarini tahlil qilish orqali amalga oshirildi. Shu bilan birga, zamonaviy logistika amaliyoti va so'nggi global iqtisodiy tendensiyalar o'rganilayotgan mintaqaning logistika boshqaruv tizimining birlashtirilgan

imkoniyatlari sifatida ma'lum bir guruh omillarining ta'sirini hisobga olgan holda hududning logistika salohiyatini baholash zarurligini aniqladi. Mintaqa uchun tanlangan omillar tizimini loyihalashtirish orqali ishlarning holati va muayyan hududning logistika salohiyatini rivojlantirish istiqbollari haqida haqiqiy tasavvur olish mumkin.

Logistika nuqtayi nazaridan hududning salohiyatini hisobga olgan ko'pgina tadqiqotlarda baholashning asosiy ko'rsatkichlari o'rganilayotgan hududdagi barcha transport hajmlarini jamlash orqali hisoblangan yuk aylanmasi va transport aylanmasidir [11, 14]. Freidman [17], bu yondashuv mintaqadagi korxonalar faqat ishini aks yettiradi va hisobga tranzit oqimlari hajmini olmaydi. Bundan tashqari, transport korxonalari ishini to'liqroq tasavvur qilish uchun transport narxi, tovarlar tashiladigan masofalar, tuzilgan marshrut xaritasining samaradorligi va hokazo kabi ko'rsatkichlarni hisobga olish kerak.

Logistik salohiyat, logistik tizimning integrallashgan parametri bo'lib, ularni amalga oshirish sodir bo'ladigan tashqi muhit omillarini hisobga oluvchi logistik funksiyalarni amalga oshirish imkoniyatlarini aks yettiradi. Logistika tizimining mikro, mezo-va makro - logistika muhitlari omillarining o'zaro ta'siri natijasida rivojlanishini hisobga olgan holda, tizim yelementlarining nafaqat miqdoriy, balki sifat xususiyatlariga yega bo'lgan yaqin aloqalarini hisobga olish kerak [16]. Korxonaning logistika tizimi mikro darajada moddiy, moliyaviy va axborot oqimlarini shakllantiradi [18, 19]. Mikro darajadagi logistika potensialining tarkibi ichki tashkiliy muhitning tarkibiy qismlaridan iborat bo'lib, ular tashkilotning bevosita tashqi muhitiga xos omillar ta'sir ko'rsatadi. Mezo darajasida logistika tizimi korxonalar va tashkilotlarning moddiy (xom ashyo, materiallar), tovar, moliyaviy, axborot, mehnat, yenergetika va boshqa oqimlarning kombinatsiyasi bo'lgan mintaqaviy va mintaqalararo iqtisodiy oqimlarni shakllantirish va amalga oshirish jarayonlarida maqsadlarini amalga oshirishga yordam beradi. Shuning uchun mintaqaning logistika potentsiali tarkibi ancha keng bo'lib, quyidagi potentsiialarning kombinatsiyasini o'z ichiga oladi: geografik, transport, tranzit, kadrlar, ombor infratuzilmasi, bo'xona, axborot va aloqa. Bu potentsiialarning har biri tegishli guruh omillarining ta'sirini hisobga olgan holda tuziladi. Ibratli logistika tizimi nafaqat hududiy ishlab chiqarish majmualarini o'z ichiga olgan katta moddiy oqimi boshqaruv tizimi, balki xalqaro konglomeratlar (korporatsiyalar yoki moliyaviy va sanoat guruhlari), mamlakatlar muayyan mamlakat yoki guruh iqtisodiyotning infratuzilma, davlatlararo va global oqimlarini birlashtirgan. Ushbu darajadagi logistika salohiyati umumiy logistika xarajatlarini minimallashtirishda global transkontinental tizimlarning imkoniyatlari va resurslarini aks yettiradi.

"Logistika salohiyati" tushunchasining mazmunini o'rganish ko'rib chiqilayotgan konsepsiyani aniqlashga bir necha yondashuvlarni aniqlashga imkon berdi.

1. Potensial resurslar majmui sifatida:

- V. V. Borisova [4] mintaqadagi tashkilotlar o'rtasidagi tovar ayirboshlash sifatida logistika salohiyatini ifodalaydi. Konsepsiyaning xarajat komponentini o'rganib, muallif potensialning mintaqadagi tashkilotlarning strategik rivojlanishiga ta'sirini istisno qiladi;

- I. O. Protsenko [20] tashkilotning faqat strategik rivojlanish maqsadlariga yerishish uchun hissa omillar majmui sifatida logistika salohiyatini belgilaydi;

- Gh Pfol [21] logistika tizimining salohiyatini moddiy va axborot oqimlari majmui deb hisoblaydi va logistikada iqtisodiy va boshqaruv jihatlarining ahamiyatiga e'tibor beradi;

- S. A. Uvarov logistika infratuzilmasini samarali boshqarish hisobiga logistika xarajatlarini potensial kamaytirish demakdir. "Logistika infratuzilmasi yuqori tartibli tizimning tarkibiy qismi-tegishli hududiy subektlar infratuzilmasi va pirovardida milliy iqtisodiyot infratuzilmasidir."

- O. A. Freidman [17] logistika tizimining yelementlari, usullari va vositalari, shuningdek, uning faoliyati bilan bog'liq yekologik omillar majmui sifatida logistika salohiyatini taqdim yetadi, bu yesa firma yoki mintaqaning strategiyasiga samarali ta'sir ko'rsatishi mumkin.

2. Potensial-logistika tizimi faoliyatining natijasi, uning salohiyati:

Gritsenko [22] logistika salohiyatini rivojlangan transport infratuzilmasining tovar va yo'lovchilarni tashishning maqbul usullarini ta'minlovchi ko'plab xalqaro transport aloqalariga xizmat qilish qobiliyati deb hisoblaydi;

- N. P. Kuznetsova [23] logistika salohiyatini mintaqaning logistika tizimi xo'jalik yurituvchi subyektlarining innovatsion faoliyati natijalaridan foydalanish qobiliyati sifatida taqdim yetadi. Biroq, ombor infratuzilmasi va moliyaviy muhit muallif tomonidan taklif yetilgan logistika potensial komponentlari ro'yxatidan chiqarib tashlanadi;

- D. Stock, M. Porter [24, 25] bizga mintaqaviy va mintaqalararo munosabatlar tizimida korxonalar ishtiroki nuqtayi nazaridan yeng keng "logistika salohiyati" tushunchasini ko'rib ruxsat Klaster tuzilmalarini, doirasida bir kompaniyaning rivojlanish strategiyasini ishlab chiqish uchun ishlatiladigan bir vositasi sifatida salohiyatini tekshirilgan;

- I. I. Poleshchuk [6] logistika salohiyati umume'tirof yetilgan ko'rsatkichlar asosida xalqaro yekspertlar tomonidan baholanadi butun mamlakatda logistika vazifalarini amalga oshirish, natijasi yekanligiga e'tibor qaratdi;

- IV Petenko [26] minimal xarajat va hisobga viloyati mavjud resurslarni hisobga olgan holda logistika faoliyatini amalga oshirish uchun qobiliyati sifatida viloyati logistika salohiyatini tushunadi. U hududning logistika salohiyatini rivojlantirish faqat muammoli hududlarni aniqlash va ularni barqarorlashtirish uchun tuzatuv choralarini ko'rgandan so'ng amalga oshirilishi mumkinligiga e'tibor qaratdi.

Yuqorida muhokama qilingan logistika salohiyatini aniqlashga ilmiy yondashuvlar uning tasniflash xususiyatlarini aks yettiradi. Resurs yondashuvi potensialning miqdoriy tavsiflaridan, samarali yondashuv yesa sifat tavsiflaridan foydalanadi. Tadqiqotchilarning fikrlarini inobatga olgan holda, logistika salohiyatining asosiy xarakteristikasini - mintaqaning logistika tizimi subyektlarining o'z maqsadlariga yerishishda, hududning raqobatbardoshligini oshirishda o'zaro hamkorlik orqali amalga oshirish qobiliyatini ta'kidlashni istardim.

Keng ma'noda mintaqaning logistika salohiyati-bu hududning logistika bozori infratuzilmasi majmualari va subyektlarining mavjud xavflarni hisobga olgan holda va quyidagi omillar ta'sirida logistika jarayonlarini amalga oshirish qobiliyati va qobiliyatidir: logistika operatorlari bozorining rivojlanish darajasi; transport va axborot-kommunikatsiya tizimlarini rivojlantirish; mintaqaning ilmiy va insoniy salohiyati. Mintaqaning logistika salohiyati yelementlarining o'zaro ta'siri uning yangi sifat darajasining paydo bo'lishiga olib kelishiga asoslanib, logistika tizimi va uning salohiyati mintaqaning raqobatbardoshligiga ta'siri haqida gapirish mumkin. Ushbu o'zaro ta'sir logistika potensialining tarkibiy yelementlarining sifat jihatidan o'ziga xosligi va ustuvorligiga asoslanadi, bu bizga potensialning imkoniyatlari va imkoniyatlarini aks yettiruvchi muallifning ta'rifini shakllantirishga imkon beradi.

Mintaqaning logistika salohiyati hududning iqtisodiy holatini yaxshilash va raqobatbardoshligini oshirish imkonini beruvchi logistika tizimlarini yaratish va moddiy va tegishli oqimlarni samarali boshqarish uchun mintaqaning amalga oshirilgan, amalga oshirilgan va istiqbolli imkoniyatlari to'plamidir. Ushbu ta'rif mintaqaning logistika salohiyatining asosiy xarakteristikasini aks yettiradi-mintaqaning logistika tizimlarida taqdim yetilgan imkoniyatlardan foydalanish. Logistika tizimining salohiyati hududlarni iqtisodiy rivojlanishiga ta'sir ko'rsatish va uning raqobatbardoshligini oshirishga olib keladigan quyi tizimlarning o'zaro bog'liq yaxlitligi xususiyatini aks yettiradi.

Xulosa va takliflar. Yuqoridagilarni jamlab shuni ta'kidlash lozimki, iqtisodiyotdagi jarayonlar integratsiyasi logistik menejment konsepsiyasini samarali amalga oshirishga olib keladi va uning salohiyatini o'rganish zarurligini belgilaydi.

Mintaqaning logistika salohiyatini rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqish hududning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi va uning ishlab chiqarish kuchlarining joylashishini hisobga olgan yagona metodologiyaga asoslanishi kerak.

Logistika salohiyatini baholash xalqaro tranzit koridorlarini rivojlantirish, multimodal tashishning iqtisodiy jozibadorligi va mintaqaviy transport tizimlarining ishlashi uchun optimal variantlarni izlash asosida talab yetiladi. Integral logistikani rivojlantirish va logistika bozorini mustahkamlash logistika sohasida asosiy vakolatlarni to'playdigan kompaniyalarga xizmat vazifalarini qayta taqsimlashga olib keladi.

Kelajakda hududlarning raqobatbardoshligini oshirish va logistika xizmatlarini sifatli o'zgartirishga qaratilgan turli logistikani rivojlantirish strategiyasi amalga oshiriladi. Logistika rivojlanishining istiqbolli yo'nalishlari: logistika xizmatlari uchun bozor maydonini yanada shakllantirish; mahalliy, mintaqaviy, respublika darajasida logistika ulushini oshirish, biznes sohasiga yangi logistika texnologiyalarini joriy yetish, xalqaro darajaga chiqish uchun zarur bo'lgan logistika salohiyatini shakllantirish.

REFERENCES:

[1] Qudbiyev, N. T., Qudbiyeva, G. A. Q., & Abduraximov, B. U. O. (2022). LOGISTIKADA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH VA ULARDAN FOYDALANISHNING DOLZARBLIGI. *Scientific progress*, 3(1), 133-142.

[2] Tohirovich, Q. N. (2021). XALQARO MOLIYAVIY HISOB STANDARTLARIGA O 'TISH DOLZARBLIGI. *Nazariy va amaliy tadqiqotlar xalqaro jurnali*, 1(2), 56-64.

[3] O'G'Li, R. U. R., Tohirovich, Q. N., & O'G'Li, Q. N. A. (2021). BILVOSITA SOLIQLARNING SOLIQ TIZIMIDAGI TUTGAN O'RNI VA AHAMIYATI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(10), 719-723.

[4] Shaxrinoz Avazxonovna Kurbonova (2021). MAHSULOT TANNARXI HISOBIGA OLIHDA BOSHQARUV HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI. *Scientific progress*, 2 (8), 603-607.

[5] Ugli, A. B. U., Tohirovich, Q. N., Khatamovna, R. S., & Nigoraxon, M. (2021). Current Assets and Their Role in Company Activity. *Journal of Marketing and Emerging Economics*, 1(7), 25-30.

[6] Тошназаровна, Э. М., & Барноева, М. А. (2021, November). Метафора «Собака-Человек» В Произведениях Дж. Лондона «The Call Of The Wild» И «White Fang» И Их Переводах На Русский Язык. In " ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM (pp. 126-130).

[7] Toshnazarovna, E. M. (2021). USING THE FEEDBACK TEMPLATE IN TEACHING SPEAKING AND WRITING. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 2(11), 20-28.

[8] Elmanova, M. (2017). PHILOSOPHICAL ANALYSIS OF RW EMERSON'S "NATURE" AND "SELF-RELIANCE". *Интернаука*, 7(11 Часть 3), 9.

[9] Mastura, E. (2017). DEPICTION OF THE NATURALISM PRESENTED IN THE CALL OF THE WILD. *Интернаука*, (7-3), 6-9.

[10] Лебединский, А. К., & Мирсагдиев, О. А. (2012). Оценка качества передачи речи в сети ОТС. *Автоматика, связь, информатика*, (7), 5-9.

[11] Лебединский, А. К., & Мирсагдиев, О. А. (2012). Модели обслуживания вызовов в сетях оперативно-технологической и общетехнологической связи РЖД. *Бюллетень результатов научных исследований*, (3 (2)).

[12] Рахмангулов, А. Н., & Мирсагдиев, О. А. (2015). Показатели оценки качества связи в пакетной сети на железнодорожном транспорте. *Современные проблемы транспортного комплекса России*, 5(1 (6)).

[13] Bedritskiy, I. M., & Jurayeva, K. K. (2020, May). Estimation of Errors in Calculations of Coils with Ferromagnetic Core. In *2020 International Conference on Industrial Engineering, Applications and Manufacturing (ICIEAM)* (pp. 1-6). IEEE.

[14] Fayzullayev, J. S., & Jurayeva, K. K. (2020). The transfer function of a traction asynchronous motor controlled by a four-square converter. In *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering* (Vol. 734, No. 1, p. 012195). IOP Publishing.

[15] Amirov, S., & Jurayeva, K. (2019). Research of the basic characteristics of the new magnetic elastic force sensors. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 139, p. 01084). EDP Sciences.

[16] Bedritskiy, I. M. L., Jurayeva, K. K., Bazarov, L. K., & Saidvaliyev, S. S. (2020). Using of the parametric nonlinear LC-circuits in stabilized converters of the number of phases. *Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems*, 12(6), 98107.

[14] Жураева, К. К., & Рустемова, А. Р. (2019). Устройство для выявления неравномерности токовой нагрузки систем электроснабжения нетяговых потребителей. *Транспорт России: Проблемы и перспективы*, 2, 225.

[15] Bedritsky, I., Jurayeva, K., Nazirova, Z., & Bazarov, L. (2021). Amplitude and phase relations in a two-circuit parametric circuit of ferroresonance nature. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 264, p. 04030). EDP Sciences.

[16] Komilovna, J. K., & Rustemovna, R. A. (2020). The role of vacuum circuit breakers in traction substations. *International Journal on Orange Technologies*, 2(5), 12.

[17] Bedritsky, I. M., Jurayeva, K. K., & Bozorov, L. K. (2020). USING OF PARAMETRIC NONLINEAR LC-CIRCUITS IN STABILIZED TRANSDUCERS OF THE NUMBER OF PHASES. *Chemical Technology, Control and Management*, 2020(2), 42-48.

[18] ЖуСафаров, А. М., Жураева, К. К., & Рустимова, А. Р. (2020). ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЭНЕРГОРЕСУРСОВ.

In ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ: ПОТЕНЦИАЛ НАУКИ И СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ (pp. 20-23).

[19] Artikova, R. M., Zakirova, M. R., & Yusupova, N. F. (2021). Molecular-genetic identification and taxonomic relationships of fungi belonging to fungi imperfecti. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(6), 591-596.

[20] Муродов, М. М., Юсупова, Н. Ф., Сидиков, А. С., Турабджанова, С. И., Турдибаева, Н., & Сиддиков, М. А. OBTAINING A PAC FROM THE CELLULOSE OF PLANTS OF SUNFLOWER, SAFFLOWER AND WASTE FROM THE TEXTILE INDUSTRY.

[21] Турсунов, Н. К., & Тоиров, О. Т. (2021). Снижение дефектности рам по трещинам за счёт применения конструкции литниковой системы.

[22] Тоиров, О. Т., Турсунов, Н. К., Кучкоров, Л. А., & Рахимов, У. Т. (2021). ИССЛЕДОВАНИЕ ПРИЧИН ОБРАЗОВАНИЯ ТРЕЩИНЫ В ОДНОЙ ИЗ ПОЛОВИН СТЕКЛОФОРМЫ ПОСЛЕ ЕЁ ОКОНЧАТЕЛЬНОГО ИЗГОТОВЛЕНИЯ. *Scientific progress*, 2(2), 1485-1487.

[23] Тең, Э. Б., & Тоиров, О. Т. (2021). Оптимизация литниковой системы для отливки. *Литейное производство*, (10), 17-19.

[24] Кучкоров, Л. А. У., Турсунов, Н. К., & Тоиров, О. Т. У. (2021). ИССЛЕДОВАНИЕ СТЕРЖНЕВЫХ СМЕСЕЙ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ГАЗОПРОНИЦАЕМОСТИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(8), 831-836.

[25] Тоиров, О. Т., Кучкоров, Л. А., & Валиева, Д. Ш. (2021). ВЛИЯНИЕ РЕЖИМА ТЕРМИЧЕСКОЙ ОБРАБОТКИ НА МИКРОСТРУКТУРУ СТАЛИ ГАДФИЛЬДА. *Scientific progress*, 2(2), 1202-1205.

[26] Турсунов, Н. К., Тоиров, О. Т., Железняков, А. А., & Комиссаров, В. В. (2021). Снижение дефектности крупных литых деталей подвижного состава железнодорожного транспорта за счет выполнения мощных упрочняющих рёбер.

[27] Лебединский, А. К., & Мирсагдиев, О. А. (2014). Модели обслуживания вызовов в интегральной сети ОТС И ОБТС. Автоматика, связь, информатика, (2), 9-12.

[28] Лебединский, А. К., & Мирсагдиев, О. А. (2014). Модели обслуживания вызовов в интегральной сети ОТС И ОБТС. Автоматика, связь, информатика, (2), 9-12.

[29] Рахмангулов, А. Н., & Мирсагдиев, О. А. (2015). Имитационная модель оценки качества передачи речи в сетях оперативно-технологической связи на железнодорожном транспорте. Вестник Магнитогорского государственного технического университета им. ГИ Носова, (2 (50)).